

DE PLATE

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Verantwoordelijke uitgever : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

6e jaargang, nr 3, maart 1977.

UITNODIGING

De Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de voordracht met dia's die doorgaat op :

donderdag 24 maart 1977 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. afdeling Oostende, Dr. L. Colens-straat 6, Oostende

Het onderwerp : Vijf kwart eeuw Male

De spreker : de heer Fernand GEVAERT.

De lijn Oostende-Dover heeft zich in de loop van de jaren ontwikkeld tot een begrip met internationale klank. De organisatie die gedurende meer dan vijf kwart eeuw deze dienst heeft uitgebaat, het Zeewezen, of zoals men vroeger uit de volksmond hoorde "DE MALE", is echter niet alleen de Oostende-Doverlijn, doch tevens verantwoordelijk voor het beloodsen en betonnen van de Vlaamse banken, voor de reddings- en sleepdienst op onze kust, voor het zeevaartonderwijs en de zeevaartinspectie, het waterschoutsambt, het scheepsherstelbedrijf en tot 1946 de visserijwacht.

Over dit alles spreekt ons geacht medelid en zeer actief bestuurslid van onzestervereniging "Ter Cuere", de heer Fernand Gevaert, die ons voor meer dan twee jaar reeds een gewaardeerde lezing bracht over de haven van Oostende. Als hoger bediende bij de Regie voor Maritieme Transport is hij sedert jaren vertrouwd met de geschiedenis en de problematiek van "De Male".

Dit wordt voor elke echter Oostendenaar, die weet hoeveel "De Male" voor zijn stad betekent, een voordracht die hij niet mag missen. Zoals altijd is de toegang kosteloos en vrij en zijn ook de niet leden van harte welkom.

J.B. D.

DE PLATE ZOEKT NOG ALTIJD.

een "crème-à-la-glace-karretje" van uit vroegere dagen. U weet wel zo'n wagentje met een dakje, mooi bewerkt hout, spiegeltjes e.d. die 's zomers op bepaalde plaatsen in stad stonden.

Wie er nog ergens een in een garage of stal weet staan, gelieve dit onverwijld mede te delen. De leden van de Plate zullen U dankbaar zijn.

O.V.

TEMPELIERS.

Van de hand van Prof. Dr. Lieven K. Crumps verscheen een groots opgezet werd over "De Tempeliers in Vlaanderen".

In het meer dan 800 blz. (illustraties inbegrepen) tellend boek komen natuurlijk belangrijke bladzijden voor over Leffinge, Nieuwpoort, Oudenburg, doch in feite komen bijna alle Vlaamse er in voor omdat ze hetzij door geschriften, hetzij door overleveringen of uitdrukkingen iets over de tempeliers wisten te vertellen.

Gepubliceerd door Uitgeverij Veys te Tielt. Prijs : 1.500 F.

O.V.

JAN HEEFT GEWONNEN.

We kennen het lied "Hij heeft gewonnen de zilvren vloot...". Nu zingt men bij De Plate "Jan heeft gewonnen de zeilboot".

Ja, stel je voor wie 's anderendaags na het Bal van de Zeemacht Jan Dreesen de wacht zag optrekken aan het Kursaal. Zijn "Vaurien", die zijn echtgenote de avond te voren dank zij de programmatombola gewonnen had, stond daar tentoongesteld. "En iets in het Kursaal achterlaten is altijd gevaarlijk" zal Jan gedacht hebben.

Intussen zocht Jan naar een geschikte naam. Hij meende het eerst "De Plate" te noemen, maar het werd "Rojan" (van Rosy en Jan) want : "Het is beter Rodejan dan Blotejan" zegt men nu op ons drijvend secretariaat !

O.V.

DE ZEILWAGEN.

Door de Panse strandzeilklub KRAB werd een handboek voor zeilwagensport onder de titel "Sneller dan de wind" gepubliceerd. De auteur Jan Leye heeft naast de theorie en de praktijk van de zeilwagensport ook een hoofdstuk aan de historie van de strandzeilsport gewijd. Talrijke illustraties sluiten bij de klare en sobere tekst aan. Te bestellen bij : Strandzeilklub KRAB, Brouwersstraat, 130, 8470 De Panne Prijs : 360 F. (rek. 474-2150601-51).

O.V.

2. Liedjes en rijmpjes rond Sint-Nikolaas.

Sinterklaas, altijd gevierd omtrent of op 6 december, is de nationale feestdag der kleintjes. Alhoewel gedegradeerd door de Kerk van Rome, zal hij nog zeer lang de Sint blijven.

Hij brengt speel- en snoepgoed mee voor de kinderen uit Spanje en werpt dit liefst door de schoorsteen naar beneden. Hij is altijd vergezeld door Zwarte Piet en onafscheidelijk van zijn ezel. Weken vooraf wordt hij aangekondigd om de kinderen zoet te houden. De stoute worden afgeschrikt met de bedreiging dat Zwarte Piet hen in een grote zak zal steken.

Toen wij klein waren, en tot vóór 1940, werd het volgend St.-Niklaasliedje op straat of thuis gezongen. Aan onze ouders werd lang vooraf diets gemaakt wat wij liefst hadden ontvangen ...

Op de vooravond van zijn feestdag zetten wij onze klompen vóór de leuvense stoof, met de punten er tegen, en daarin een raap of een wortel. Dit wordt tegenwoordig met schoenen gedaan. Ik herinner mij ook dat vader deed zoals wij. Doch onverbiddelijk lag er de volgende morgen een pook in, die hij dan met kwasie boos gezicht onder de kachel wierp, tot groot plezier van ons allemaal.

Het hiernavolgend liedje bestaat uit drie strofen op dezelfde melodie. Het werd genoteerd in 1935 en is hedendaags nog in gebruik.

Sinterklaasliedje

Moeder 'k en sint nekloai gezien,
tusschen de boomptjes, tusschen de boomptjes
Moeder 'k en sint nekloai gezien,
tusschen de boom'n nie ferr' van ier.

E je dei se musjen of,
Vo menêre, vo menêre
E je dei se musjen of
vo menêer en vo madam.

E je stoent to zo plezant,
mê se musje. mê se mûsje
E je stoent to zo plezant
mê se musj' al in zen ant.

Rijmpjes op St. Niklaas

1.
Sint nekloai
wa goa je me geven ?
Ik zal u wat lekkers geven :
Asschn en kooln en vuulecheit
ê sint nekloai i me kloefn geleit.

2.
Sint nekloai van toerlatien
makt ze koeksjes lekker en fien
Lekker en fien is zoete
Drie poenden enolf
'n koe en is gin kolf
'n peird en is gin zwien
Morgen goat 't sint nekloaidag sien.

Karel Clybouw
- Clybouw.

JEUGDHERINNERINGEN III - DE OORLOG 1914-1918.

Geboren op 28 mei 1910 was ik, pas vier jaar oud toen de eerste W.O. uitbrak. Toch heb ik er talrijke herinneringen van bewaard, sommige scherp, andere wazig. Het zijn flarden reminiscenties, zonder stipte chronologie, met een heel beperkte visie en waarin geen plaats is voor tragiek.

Zoals vele families hebben wij, d.w.z. mijn moeder, weduwe, mijn 13 jaar oudere zuster, mijn 2 jaar jongere broer en ikzelf, ook geprobeerd te vluchten. Twee keer zelfs. Vaag herinner ik mij dat we op een boot gestaan hebben (die dan zonder ons is vertrokken). Bij de tweede poging zijn we tot Nieuwpoort geraakt waar mijn moeder de raad kreeg terug te keren. Dat is dan gebeurd in het bestelrijtuig van een bakker.

Daarna begon de bezetting. Ik zie nog, op de arm van mijn zuster gezeten, van achter een gordijn op de eerste verdieping van nr 77 Nieuwpoortse Steenweg (mijn geboortehuis), de eerste colonne Duitsers over de weg aanmarcheren. Dat moet 15 oktober 1914 geweest zijn.

In januari 1915 verhuisden we naar nr 89, rechtover de Sportstraat, waar mijn moeder een groentewinkel begon en waar wij al gauw soldaten ingekwartierd kregen. Op de eerste verdieping werd een Schreibstube ingericht en de hele oorlog was het bij ons, ook 's nachts, een processie van soldaten die een briefje kwamen halen om in "Urlaub" te gaan. Mijn moeder vond er, in de vroege morgen, soms een slapend in 't portaal.

Soldaten zijn gewoonlijk de vrienden van kleine jongens en zo kwam het dat we soms met Fritz of Gottlieb mee mochten naar de paardestallen in het tramdepot. Nog altijd riek ik die scherpe geur van mest en stro als ik er voorbijkom ! Hoe smaakten ons dan dat roggebrood met boter en marmelade en hoe gelukkig waren we toen we even op die grote paarden mochten zitten. Ook in de hippodroom hadden we contact met de soldaten die er oefenden en, in hun vrije tijd, al eens een fluitje sneden uit een wilgetak. Daar verzamelden ze ook af en toe -dat was een buitenkansje- voor een optocht door de stad. Springend en dansend liepen we dan een eindje met de muziek mee.

De Duitse soldaten betekenden voor ons geen probleem. Er waren vriendelijke en er waren gemene kerels bij die zich zelf aan kleine broekventjes vergrepen. Zo vergeet ik nooit volgnede drie feitjes. Terwijl een Duitser met zijn paard in de Sportstraat voorbijging, riep ik "juju" en prompt sloeg de barbaar met zijn lange zweep naar mij. Gelukkig slingerde het leer zich rond mijn lichaam en kwam ik er zonder letsel van af. Bij een analoge gelegenheid kreeg mijn broer, 5 of 6 jaar oud, een nijldige slag van een korte zweep tegen zijn blote kuitens zodat hij tierde van de pijn. En toen ik eens, nieuwsgierig, wat te dicht bij de Duitse voetballers was gaan staan -ze voetbalden in de hippodroom op het zgn 'poloplein'- trapte een schoft de bal van dichtbij keihard tegen mijn hoofd. Ik heb het dan toch mogen behouden.

Overigens ging de oorlog aan ons, dreumessen, voorbij zonder dat wij de verschrikkelijke realiteit ervan beseften. Waren er voor straatjongens geen spannende dingen te beleven ? Wat een sensatie was het niet zo'n kolossale zeppelin voorbij te zien drijven ! En dan die pittige tweedekkers waarvan ik er eens een op het strand gezien heb. En hadden Richard en Raymond Vander Ghote (de latere bekende loodgieters) niet op het strand bij "de drie gapers" twee Engelse vliegers uit hun machine zien wegleiden door de Duitsers ? Dat alles was boeiend en avontuurlijk.

Toch dreigde er overal en altijd levensgevaar. Onze stad stond immers bloot aan drievoudige bombardementen die met de duur van de oorlog in hevigheid toenamen. We ondergingen aanvallen uit de lucht, van het Nieuwpoortse front en van uit zee (voor details daarover zie : A. Elleboudt en Dr. G. Lefèvre, 1914-1918 : Oostende onder de Duitse Bezetting, z.j.).

De bommen, door de vliegers afgeworpen, troffen alle delen van de stad en veroorzaakten talrijke slachtoffers en grote schade. Ik weet nog dat met ontzetting gesproken werd over de slachting door vliegers aangericht bij Petit Paris in april 1918 : in één slag verloor Dr. Van Wallegheem zijn drie kinderen, Dr. Reynaert twee (x). Toch waren die projectielen, hoe dodelijk ook, liliputters vergeleken bij de monsters uit de tweede W.O. Ik herinner mij duidelijk dat zo'n ding neerstortte op ca 50 m van ons huis, in de Sportstraat, bij de hoek van de Nieuwpoortse Steenweg. Het tuig drong door het dak en bleef, zonder te ontploffen, op de 2de verdieping steken.

Bombardementen vanuit Nieuwpoort bestreken ook het hele grondgebied van Oostende. Er viel o.a. een granaat, doch bij ons, in de Steenbakkersstraat. Was het IJzerfront over dag bijzonder bedrijvig, dan nam moeder ons mee naar de kelder onder de keuken. Ik bewaar nog het akoestisch beeld van het artillerievuur dat op het oostelijk stadsgedeelte gericht was. Eerst klonk, ver in het westen, een gedempt "boem" ; enkele ogenblikken daarna gierde de granaat met een "bziê..iê..iê" over ons huis en tenslotte sloeg hij, ergens oostelijk van ons, in met een breed "boê..boê..oêm". Tot verontwaardiging van mijn moeder zat mijn zuster dan bij zo'n concert boven het eten te bereiden, al fluitend of zingend.

Die Nieuwpoortse granaten slingerden na hun ontploffing hun scherven naar alle kanten. Vele mensen -en vooral heel jonge zoals wijbevonden zich vaak in groot gevaar. Granaatscherven sloegen soms neer in de IJspuit, terwijl we naar school gingen of van school kwamen. Het gebeurde ook dat we wegens het gevaar thuisgehouden werden. Nooit vergeet ik dat zo'n levensgevaarlijke splinter naast mij in het gras neerzoeffde terwijl ik konijnneten aan 't trekken was in de hippodroom.

De beschietingen van uit zee waren de zwaarste (er viele sigaren van kaliber 380mm) en over 't algemeen de meest precieze, hoofdzakelijk gericht naar haven, kaaien en stations waar de voornaamste doelwitten lagen. Toch werden ook verspreide wijken van de stad getroffen. Wanneer dan de batterij Tirpitz of Hamilton (zo genoemd naar de nabije hofstede van Hamilton, de nu bekende ruïne aan de Elisabethlaan) en ook de andere kustbatterijen invielen, werd de hele stad dooreengeschild.

De Nieuwpoortse Steenweg, met zijn tramverbinding naar het front, had natuurlijk een bijzondere strategische betekenis. Benevens de stoomtram die soldaten en allerlei materiaal vervoerde, passeerden er geregeld konvooien met achteraan de vierkante veldkeukens, door paarden getrokken.

Eens heb ik er een "dikke Bertha" -ik vermoed een mortier- zien voorbijdoekken. Zestien kloeke paarden zeulden het enorme gevaarte voort dat twee duidelijke sporen in de kasseien naliet. (Slot in volgend nummer).

G. Billiet

(x) zie : Oostende onder de D.B., p. 415)

IN MEMORIAM BERTJE BONTE.

Bertje Bonte, een sympathieke figuur van de Hoge Barriere, een man die sinds veel jaren in de belangstelling had gestaan omdat hij in het kader van zijn herberg "Sint-Elooi" ook een paardenmuseum had weten in te richten, is verleden maand op 91-jarige leeftijd overleden.

Jarenlang had hij alles uit het paardenrijk verzameld. Ontelbare zeldzame stukken kon men bij hem ontdekken. En steeds met een lieflijke glimlach wist hij de gepaste uitleg te verschaffen.

Een paar maal is "De Plate" na een studierondrit bij hem als laagste pleisterplaats afgestapt. Ook enkele vrolijke samenkomsten met boerenbrood en hesp werden daar gehouden. We zien en horen nog hoe Bertje Bonte op een oud orgeltje de Brabançonne speelde.

Sinds een paar jaar was zijn herberg gesloten, maar talrijk waren de vrienden die Bertje Bonte nog geregeld kwamen bezoeken. Nu hij er niet meer is zullen wij zoals zoveel anderen als wij langs de Torhoutse Steenweg voorbijkomen zijn "Sint-Elooi" als een afgesloten hoofdstuk in de heemkundige historie van het gewezen Stene bedenken.

Aan Alida Bonte en familie bieden wij onze oprechte rouwbetuiging aan. "De Plate" heeft dan ook gemeend een bijzondere posthume hulde aan Bertje Bonte te brengen door op bladzijde 7 enkele documentatiestukken uit zijn Paardenmuseum te reproducieren.

O.V.

- - - - -

OUDE NUMMERS "DE PLATE".

Ter gebeurlijke vervollediging van sommige collecties kunnen volgende nummers van "De Plate" nog besteld worden tegen 25 F. per exemplaar :

- 1ste jaargang : nrs 4, 5 en 6 ;
- 2de jaargang : nrs 1, 2, 3, 5 en 6 ;
- 3de jaargang : nrs 1, 5, 6 en 6bis ;
- 4de jaargang : nrs 1, 2, 4, 5, 6 en 7 ;
- 5de jaargang : nrs 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 en 12.

G.V.

- - - - -

DE KAPELLESTRAAT.

In verband met de bijdrage van R. Verbanck (nr 2 van de 6de jg) over "dreggen" en "dweilen" in de Kapellestraat, schiet me een Oostends liedje te binnen :

"en we zijn de mannen van de leute
"en overal zijn wij gekend
"wij maken veel plezier en leute
"en overal zijn wij gekend
"zo dreggen wij, zo dreggen wij, zo dreggen wij,
"zo dreggen wij al om ter meest,
"lang leve, leef d'Oostendse maatschappij
"vivat d'Oostendse dreggers.

Het kan het clublied geweest zijn van een of andere maatschappij die zich de Oostendse Dreggers noemde, of ook een lied uit een revue uit de tijd. Wie kan me daar inlichtingen over geven ?

J.H. K.

Hippodrome du "BLAUW KASTEEL"

OOSTENDE

Café Saint-Éloi — Paardenmuseum

ROBERT BONTE-KYNDT

Oud gekende Afspanning — Telefoon 715.61

Torhoutse steenweg 71 STENE-Oostende

H.R.O. 8047

Aansluitende op het artikel van de heer Daniël Demoor (De Plate 5de jaargang, nr. 12 december 1976) en voornamelijk met betrekking tot de zin "...De piste was te midden van een veld ten zuiden van de stad, gelegen buiten de Keizerspoort, ergens aan de Conterdam...." geven we hier de reproductie van een briefhoofding en de afdruk van een zegel, overblijfselen van deze "piste". Beschikbaar gesteld door "BERTJE BONTE,,

R. Haghebaert.

Aan de noordzijde van de 2e bassin staat nog in de prachtige eenvoud van zijn klassieke stijl, de centrale gevel van het O.L.Vrouw College lichtjes uitspringend buiten de rooilijn van de aansluitende gebouwen.

Op het gelijkvloers zijn aan weerszijden van de monumentale toegangspoort drie rechthoekige hoge vensters ingeplant. Op de 1e verdieping rijzen de zeven vensterruimten op, aan de bovenzijde omgord door een halfcirkelvormige boog. Hogerop rust een onderaangetande kroonlijst boven een brede stenen dwarsbalk. Een doorlopende stenen balustrade tracht het lichtoplopende dak te verdoezelen. Het geheel wekt het gevoel op van harmonische, majestatische rust.

Het gebouw van de hoofdzetel van het College is dermate aan alle Oostendenaars bekend, dat zij er zonder enige belangstelling achteloos aan voorbijgaan. Weinigen weten dat de gevel ervan, een juweeltje van 18e eeuwse bouwkunst, in 1785 werd ontworpen, en opgetrokken, tot op heden praktisch ongeschonden bewaard bleef. Hij weerstond aan de tand des tijds, overleefde twee wereldoorlogen en ontsnapte gelukkig aan de modernisatiewoede waaraan zovele typische gebouwen van onze stad ten onder gingen.

Deze straks twee eeuwen oude gevel is nog meer waardevol wanneer men weet - feit dat te Oostende praktisch onbekend is - dat deze de enige overblijvende getuigenis is van de schitterende urbanisatieplannen die de raadsheer van de Geheime Raad en bovendien Oostendenaar, Thomas De Grijsperre, had laten opmaken om bij de uitbouw van de nieuwe stad rond de dokken, in 1776-1783 aangelegd, aan dit stadsgedeelte een cachet te geven van majestatische voornaamheid.

Het loont derhalve wel de moeite, bondig de historiek van deze gevel en dit gebouw, voorzover wij dit kunnen, weer te geven.

Tijdens de Amerikaanse vrijheidsoorlog kreeg Oostende de kans om als enige neutrale haven van West-Europa tot een handelsmetropool en internationale stapelplaats uit te groeien. Jozef II verleende op 11 juni 1781 het vrijhavenstatuut aan de stad en stond haar nog geen maand later, bij decreet van 7 juli 1781, toe de Z.stadswallen af te breken en de stad naar en over de nieuwe dokken uit te breiden.

Van juli 1781 tot juni 1782 werden door militaire detachementen de wallen afgedolven en de grachten opgevuld die tussen de Jozef II straat en de 2e handelskom in lagen. Deze gronden werden aan de stad overgemaakt die een groot deel ervan in drie openbare verkopen van de hand deed. De eerste veiling ging reeds door vóór het beëindigen van de sloopwerken, nl. op 26 februari 1782. De tweede volgde op 19 augustus van hetzelfde jaar. De derde ging door op 9 mei 1783. Van meet af aan waren in de verkoopvoorwaarden strenge bouwnormen vastgelegd. Alle gebouwen moesten o.a. minstens één verdieping tellen en de gevels ervan mochten niet eenvoudiger worden opgetrokken dan bij plan was voorzien. Gestreefd werd naar een zekere uniformiteit en harmonie in een klassieke bouwstijl.

De gronden langsheen de Keizerskaai, nu Vindictivelaan, werden eerst in en na 1784 onderhands verkocht. De plannen van de gevelbouw werden door Th. De Grijsperre op 9 februari 1785 aan het Oostendse magistratuur overgemaakt. Hij drukte het stadsbestuur hierbij op het hart dat in ieder huizenblok de gevels op gelijke hoogte en eventueel aan een lagere prijs diende te verkopen. Het was blijkbaar zijn bedoeling het esthetische uitzicht van wat hij als de voornaamste straat van de nieuwe stad beschouwde, te maten primeren op de financiële winsten die de stad bij deze transacties kon realiseren.

Nog geen week later, bij brief van 13 februari 1785 kreeg De Grijsperre bericht van zijn kozijn J. Bowens, dat de confrerie van de harquebusiers zinnens was het grootste centraal gelegen gedeelte op te kopen van het terrein gelegen tussen de Keizerskaai, de Christina-, de Albert- en de Aartshertoginnestraat om er een groots hotel en zelfs een theater op te trekken.

Deze gilde, naar haar schutspatronen ook de Gilde van St. Andreas en Ste Barbara genoemd, was op 12 juni 1677 te Oostende opgericht. In 1785 telde zij zowat 60 leden, die allen tot de kapitaalkrachtige Oostendse "highlife" hoorden. Tot hiertoe hielden zij hun vergaderingen en feesten in een ruim ingehuurd huis, dat zij in de Franciscusstraat betrokken. In 1785 werd een einde gesteld aan deze huur, zodat zij naar een nieuwe gildekamer moesten uitzien. Zo vatten zij het plan op om aan de Keizerskaai een indrukwekkend gebouw voor de gilde op te richten. Onder hun leden kozen zij vier vooraanstaanden uit om dit project uit te voeren, nl. de HH. Liebaerts, André Van Iseghem, de Knuydt en J. Bowens.

Vermits de prijs van dit gebouw hoog zou oplopen, meldde Bowens dat de gilde deze realisatie maar zou aankunnen indien zij het monopolie verkregen voor de organisatie van alle bals en concerten die te Oostende zouden plaatsvinden.

Op 18 februari 1785 diende deze vereniging een officiële aanvraag in bij het stadsbestuur om het ganse blok, behalve de hoekpercelen, aan de Aartshertoginne- en Christinastraat gelegen, gratis te verkrijgen. Hun opzet was, langsheen de bijna 85m lange gevel, een hotel te bouwen waarin voorzien waren : een vergaderzaal voor de confrerie van 100 v. lengte op 32 v. breedte en 28 v. hoogte, een toneelzaal van 150 v. lengte en 50 v. breedte, verder nog 27 grote herenkamers, 12 kamers voor het dienstpersoneel, 2 keukens, twee monumentale trappen en de nodige kelder-ruimten. Op het terrein achter het gebouw zouden stallingen opgericht worden voor 40 paarden, een bergruimte voor 12 koetsen en een grote koetspoort uitgevend op de Albertstraat, nu Euph. Beernaertstraat.

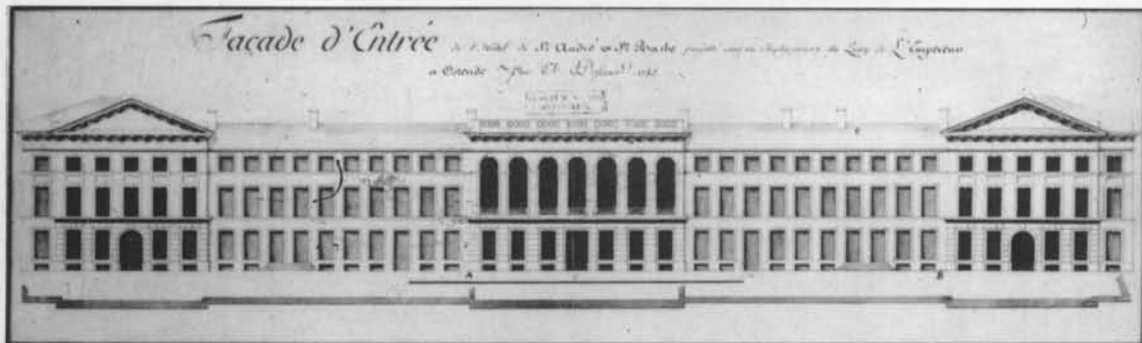
Het plan van de voorziene gevelbouw, opgemaakt door J. Dossaer, dat nu berust op het Algemeen Rijksarchief te Brussel, werd gelijktijdig ingediend.

Het stadsmagistraat durfde het echter niet aan dit prachtige, enig gelegen perceel zomaar gratis af te staan aan deze rijke confrerie. Wel verklaarden onze stadsbeheerders bereid te zijn om, mits het akkoord van de regering, de grond te verkopen aan zes gulden de vierkante roede. Dit betekende nog een gunstprijs, vermits het aanpalende hoekperceel aan de Christinastraat pas verkocht was aan 15 gulden de vierkante roede.

Velen, en ondermeer de broer van Th. De Grijsperre, Arnold, raadspensionaris te Oostende, vonden het een waanzinnig roekeloos idee dergelijk hotel te bouwen, dat zonder de meubilering wel 45.000 gulden zou kosten.

Jammer genoeg hebben wij tot hiertoe niet kunnen achterhalen welk gevolg aan dit initiatief gegeven werd. Wij weten wel dat alleen het centrale gedeelte naar de ingediende plannen werd opgebouwd en de confrerie van St. Andreas vanaf de winter 1787 er zijn bals en vergaderingen organiseerde. Dit hotel werd de zetel van de voornaamste Oostendse maatschappijen o.a. van de "Société Littéraire" die, opgericht in 1787 er zijn zetel had van 1799 tot 1834 en dan verhuisde naar de westkant van het stadhuis, waar de leden tot 8 april 1939 een onderkomen vonden.

Het ONZE-LIEVE-VROUW-COLLEGE

Het in 1785 door J.Dossaer opgemaakte plan van de gevelbouw.

Het hoofdgebouw aan de Vindictivelaan, anno 1909.

Het hoofdgebouw aan de Vindictivelaan zoals het er nu nog staat, anno 1977

Het hotel werd "Hotel du Commerce", "Hotel van Koophandel", ook nog "Hof van Commercie" of "Hotel St. André" genoemd. Ed. Belleroche, arrondissementscommissaris en consoorten verkochten het hotel op 26 augustus 1839 aan de bekende brouwer en grootgrondeigenaar Gabriël Jean.

Het hotel bleef de zetel van maatschappijen die er ontelbare bals, redoutes en concerten gaven. Het diende ook voor talrijke plechtige officiële ontvangsten. Blijkbaar heeft het nooit gediend als residentie voor vreemdelingen.

Hoe is dit hotel nu de zetel geworden van het O.L.Vrouw College? Laten wij even de peregrinaties volgen van deze schoolinstelling in onze stad. Door de bisschop van Brugge werd in 1842 het "Collège de Notre-Dame de Bon Secours" opgericht. De school werd ondergebracht in de oude gebouwen van de "Weldadigheid" en in de pastorie, die op de oostzijde van de Kapellestraat gelegen, doorliepen tot in de Kerkhofstraat, nu Sint-Pieterstraat, tot aan de voet van de oude "Peperbus". Een nieuwe pastorie werd in hetzelfde jaar gebouwd tegen aan de parochiekerk in het noordelijk verlengde van de St. Jorisstraat, vóór enkele jaren tot Dekenijstraat omgedoopt. Bij overeenkomst gesloten tussen het stadsbestuur en de bisschop werd het College vanaf 1 oktober 1852 afgeschaft en omvormd in een aangenomen door de stad gesubsidieërde middelbare school.

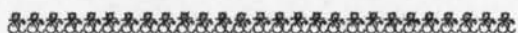
Op 1 oktober 1868 werd deze inrichting uitgebreid tot een volledige humanbra met internaat en ondergebracht in het oude Zwarte Zustersklooster, gelegen op Z.W. hoek van de Oost- en Kerkstraat.

In het kader van een laïciserende onderwijspolitiek besliste de gemeenteraad op 4 februari 1878 het contract met de bisschop, dat tot 1 oktober 1878 liep niet meer te vernieuwen en zelf een stedelijk college op te richten, te vestigen in de gebouwen die betrokken waren door het gesubsidieerde college. De bisschop aanvaardde de opzegging van het contract op 8 februari 1878 en ging onmiddellijk op zoek naar een nieuwe vestigingsplaats voor wat van nu af aan het bisschoppelijk college zou worden. In opdracht van bisschop Faict kocht de kanunnik van St. Salvators Rembry het Hotel du Commerce af van G. Jean op 12 maart 1878. De toenmalige huurder was bereid vroegtijdig het gebouw te verlaten. Het laatste bal werd op 31 maart van hetzelfde jaar gegeven. De nodige aanpassingswerken werden uitgevoerd en van oktober 1878 werd het gebouw een oord van rustige studie voor katholieke jongens. Het "Hotel du Commerce" was het College de Notre-Dame de Bon Secours geworden. Tussen de twee wereldoorlogen werd het het O.L.Vrouw College.

Als u langs dit gebouw voorbijgaat, denk er dan aan dat men achter die prachtige gevel vóór 100 jaar nog danste, dat het college volgend jaar zijn 100-jarig verblijf binnen deze muren kan herdenken en deze prachtige gevel, ruim twee eeuwen oud, zeker dient bewaard te worden, niet alleen om de waarde van zijn stijl, maar ook om als blijvende herinnering te fungeren aan de grote figuur van de Oostendenaar Thomas De Grijsperre. Hij was het die met succes zich inzette om Oostende in de 2de helft van de 18e eeuw te voorzien van de nodige steenwegen, vlotdoppen en stadsuitbreiding en als dank van het 19e eeuwse stadsbestuur de vergeethoek van de geschiedenis werd toegewezen.

Daniël Farasyn.

LEOPOLDPARK TE OOSTENDE

Parkwandelen in de nacht
een late reiziger
hoort van ver de zee
ziet de buste van James Ensor.

Duistergroen ademen grassen

De zwanen slapen in glinstèrkroos

Een eend kwaakt in de vijver
en plonst : een zelfmoordenaar ?

Dit park is een dure parel
aan een koninginnekroon

Een uurwerk meet de tijd
in bloemen en in blaren

Zomer, herfst & winter
zijn de maquilleuses

- De poriën ademen lentevrij -

Roger Devriendt

Overgenomen met toestemming uit "NIEUWE STEMEN". Tweemaandelijks
literair tijdschrift, jg 32, nr 3, februari-maart 1976, blz. 92.

NOTA BETREFFENDE ARCHITECT JEAN F. GOBIN.

Deze maand, als vierde in de reeks "Oostendse architecten rond de laatste eeuwwisseling", iets over Jean-François GOBIN, die op 8 september 1860 te Oostende geboren werd als zoon van Jean GOBIN en Clémence PLUG. Het begin van zijn architectencarrière (ca. 1886) viel samen met de grootste bouwcampagnes op de vrijgekomen terreinen ten westen van de oude stad. Opdrachten vanwege rijke burgers waren er genoeg.

Jean GOBIN was eerst gehuwd met Louise LAUWERS, die jong stierf. Nadien hertrouwde hij met Hortense BAELE (° 1871). Hun dochter Marie werd in augustus 1895 geboren, hun zoon Jean-Maurice in mei 1898.

In maart 1890 werd hij leraar Bouwkundig Tekenen aan de Nijverheidsschool die toen nog "Ecole Industrielle et Professionnelle" heette, Tijdens de "geheime zitting" van 6 mei 1890 stelde de Gemeenteraad GOBIN bovendien aan als leraar Burgerlijke Bouwkunst in dezelfde school. In december 1919 zou hij zelfs directeur van de "Ecole Industrielle" worden ter opvolging van Arthur FRANKIGNOUL. Voor dat directeurschap had GOBIN een tegenkandidaat, nl. Edgard REMY. In de "geheime zitting" van de Gemeenteraad (02.12.1919) werd GOBIN met 9 stemmen tegen 6 tot bestuurder verkozen. GOBIN zou tot 31 maart 1929 aanblijven als directeur én als leraar in hoger genoemde vakken.

Toen Antoine DUJARDIN, Emile SPILLIAERT en James ENSOR begin 1894 hun "Cercle des Beaux-Arts d'Ostende" stichtten, was GOBIN een der eersten om lid te worden. Tijdens het eerste Salon van de "Cercle" (zomer '94) nam hij de functie van "Commissaris van het Salon" waar. Op 17 juli 1894 vereerde Leopold II dit eerste Oostendse Salon met zijn bezoek. Jean GOBIN werd aan de Vorst voorgesteld en samen hadden ze een gesprek over GOBIN's aan de gang zijnde bouwwerken.

Op 19 maart 1926 volgde GOBIN Henri VANDEVELD -die ontslag nam- op als directeur van de Stedelijke Vakschool. In 1929 diende Jean GOBIN na een welgevulde carrière zijn verzoek tot op pensioenstelling in. De gemeenteraad verleende gunstig advies en op 30 juni 1929 trok hij zich uit zijn functies terug.

Jean GOBIN, die aan het Prinses Stéphanieplein 51 woonde, overleed te Oostende op 9 juni 1939 in de ouderdom van 78 jaar.

Voor de prestigieuze Leopold II-laan, die omstreeks 1890 werd volgebouwd, tekende GOBIN drie prachtige burgershuizen. Daarvan blijft nu nog één over, nl. het nr 8 "Villa Fernand". We zien een harmonieuze façade in witte steen met gevelbanden in zwarte steen. Ook de omlijstingen van voordeur en vensters zijn uit donkere natuursteen gekapt. De gevel telt de klassieke twee traveeën : een smalle boven de voordeur en een brede met loggia waarachter de vertrekken. In de "Villa Fernand" is vooral het mooie schelpmotief opvallend. Gedateerd : 1892. Verdwenen zijn de huizen Leopold II laan 2 en 15. Nr 2 vormen de hoek met de Karel Janssenslaan en had aan die straat een mooie, streng-symmetrische façade zonder deuropeningen : Vijf geveltraveeën, waarvan de middenste met de loggia op de eerste en het balkon op de tweede verdieping aanzienlijk breder. Boven de kroonlijst werd deze ene brede geveltravee voortgezet door een gebroken fronton bekroonde zolderkamer-venster oprijst. De hoge sokkel met de robuste keldervensters, en de gevel van het gelijkvloers waren geheel in vlakke bossage.

Daarboven liep over heel de gevel een lijst waarin de vensterballustrades verwerkt waren. De hoger besproken brede geveltravee werd geflankeerd door twee pilasters die over de twee hoogste verdiepingen heen liepen. De gevel kant Leopold II-laan was natuurlijk in dezelfde stijl maar de aanwezigheid van de voordeur maakte daar die ongewone symmetrische conceptie onmogelijk. Nr 15 was "La Brise" en werd in 1890-1891 gebouwd. Al deze huizen waren in de toen geliefde "academische stijl", gebaseerd naar voorbeelden uit Italiaanse renaissance en vroeg-barok. In de Kemmelbergstraat staan vandaag nog drie GOBIN-villa's : nr 11 met haar ecussons, maskers, guirlandes en wortels als decoratiemotieven, het nr 19 "Villa Edith" met haar loggia over de eerste én tweede verdieping, en de diamant- en robijnkoppen op de gevel. Tenslotte nog het smakeloos vermoderniseerde nr 12 aan de overzijde. In dezelfde stijl is ook het grote huis "Villa Edouard", Koningstraat 28 (hoek IJzerstraat).

Totaal anders en beter bekend is het nog bestaande maar bedreigde "Hôtel de l'Espérance" (Hoek E. Feysplein-Oesterbankstraat). Destijds was dit een druk hotel : het spoorwegstation lag over de deur ! Het gebouw sluit na qua stijl helemaal aan bij de andere huizen uit de rij (o.a. van Achille RAOUX en Gustave VANDAMME) : Neo-Vlaamse Renaissance met voorgevels in warme bruinrode baksteen. Bijzonder geslaagd in het hotel was het hoekdeel met torentje. Deze huizenrij met de schattige topgevels is een van de weinige mooie gezichten die Oostende nog telt. Een beetje in de zelfde trant -ook met rode baksteen- is het grote huis Euphrosina Beernaertstraat 45. Let hier op de handtekening boven het keldervenstertje links. Het spel tussen baksteen en gekapte of geprofileerde natuursteen is hier werkelijk subliem.

Volledigheidshalve vermelden we ook nog Kapellestraat 78. Besluiten we met enkele zinnen uit zijn gedachtenisprentje : "Au cours de sa longue carrière d'architecte, entrepreneur et directeur d'école, le vénérable défunt a donné l'exemple d'une vie sans tâche et d'une probité irréprochable, d'une rare sagesse. Il fut un bon père. Il a réalisé les paroles de la bénédiction divine : fils et filles ont germé comme les rameaux de l'olivier".

Norbert Hostyn

MEDEDELING VAN DE UITPLUIZER.

Ik heb het op mij genomen om de index van de eerste vijf jaargangen van "De Plate" op te maken. De talrijke leden die reeds hun 25 F. gestort hebben om het in hun bezit te krijgen, gelieven nog een paar weken geduld te willen oefenen. De uitpluizerij is mijn waarlijk ver boven het hoofd gegroeid : er zijn meer dan 1000 fichen met een gemiddelde van 6 inschrijvingen te verwerken, wat betekent een 6.000 aantekeningen die te maken zijn en op orde te brengen. Geduld, lieve mensen, ik doe mijn best om er te geraken.

Jef Klausing

VRAAG EN ANTWOORD.

1. De Soldatenberg.

In de uitgave van uw tijdschrift "De Plate", nr 1 - 1977, heb ik met een aangenaam genoegen gelezen over het nieuwe rubriek "Vraag en Antwoord".

Met betrekking hierop richt ik mij tot U om eventuele inlichtingen te bekomen betreffende een plaats, dewelke, alhoewel zij nog bestaat toch veel van uitzicht is veranderd evenals haar naam. Het gaat hier over in de volksmond gekende "Soldatenberg". Het is een plaats dat door heel wat mensen gekend was, maar ondanks dat, is er nu heel weinig over geweten.

Het was een soort helling (baan !) gaande van de Sint-Janskerk oplopende langs het H. Hartkliniek naar de Koninginnelaan, over de verdwenen stenen brug van de Frère-Orbanstraat aan de wijk "Boterput".

Zo heel lang is het niet geleden dat ze verdwenen is. Maar ! wanneer is ze daar gekomen ? Hoe, wat was het inzicht om deze helling daar op te werpen ? Was het de bedoeling een baan aan te leggen waar men er nooit toe gekomen is ze te voleindigen ? Al deze vragen stel ik mij nu. Misschien, en ik denk het wel, bestaan hiervan sporen. Maar waar ? We weten ook allen dat onze ploegjes van het 3e Linierement ze in gebruik nam om oefeningen uit te voeren en dat ze er veel zweet gelaten hebben, en dat "Oliebollen" er goede zaken deed met het verkopen van zijn warme olieballen. Zelfs onze bezetter van de beide oorlogen heeft goed gebruik kunnen maken van deze fameuze helling of "Soldatenberg" (en ze hebben er ook gezweet).

Ik zelf, als kind, heb er ook veel gebruik van gemaakt. Ik trok o.a. langs daar voorbij naar school in de stad. Ik reed er met de fiets door om er te "crossen" of om er te spelen in de puinen van de overblijfselen van de 1e W.O.

Echter in deze periode dacht ik er niet aan hoe en waarom deze helling daar gekomen was. En dus moet ik mij nu tot U richten om dat stilaan verdwenen stukje ergens vast te leggen.

Ik denk wel dat veel mensen indien ze dit lezen zullen, gaan denken "ja waar is de tijd" of "weet ge nog toen de Elizabethlaan nog een doodlopende straat was op de daarrond liggen weiden, enz."

In de hoop dat er in de Heemkring "De Plate" wel personen zullen zijn die mij voldoening kunnen schenken, zo dank ik U bij voorbaat. Een fotootje of een klein rubriekje brengen soms enorm veel genoegen met zich mede.

A.H. V.

ANTWOORD

In zijn urbanisatieplannen had Koning Leopold II voorzien dat Mariakerke-Bad met het Maria-Hendrikapark door elipsvormige baan zou verbonden worden. Daar die baan samen met de Koninginnelaan over de spoorbaan moesten uitkomen moest deze een lange oprit worden. De aarde en zand waren afkomstig van de verwaarloosde duinen waar men tussen 1904 en 1905 de Koninklijke Galerijen bouwde. Het vervoer gebeurde per stoomtram via een speciaal daartoe aangelegde spoorbaan.

Toen de soldaten van de Oostendse garnizoenen aldaar met helm en geweer sluipoefeningen kwamen verrichten was de bijnaam van Soldatenberg vlug gegeven.

2. De dreve van Wanne Dooms.

In de Plantenstraat van de jaren twintig, waar ik als kind de mooiste tijd uit mijn leven doorbracht, stonden toenmaals slechts drie woningen : de brouwerij Vanden Heuvel (nr 32) en, aaneengekoppeld de huizen nr 14 en 16 van respectievelijk Jan Van Mullem en vader Léonce Baken.

Onze straat, toen nog ongekasleid, noemde in bewuste jaren de Nieuwlandstraat en ik herinner me nog goed hoe we om boodschappen moesten naar de Torhoutse Steenweg om een halve kilo saucissen bij de Wroedden of om een "steên petatten" (3 kgr) bij Marie. Daar bevond zich toen ook de herberg : "In de donkere Wolk, de baas eerder zat dan 't volk", leuze dat op een reusachtig paneel boven de voordeur was aangebracht.

Om van de Nieuwlandstraat de Torhoutse Steenweg te bereiken dienden we de volle lengte van de Oude Molenstraat te doorlopen. Maar wat me nu, zoveel jaren later, nog het meest intrigeert en waarop ik geen antwoord weet is, waarom wij in die tijd de Oude Molenstraat "De Dréve van Wanne Dooms" noemden. Er bevond zich huis noch kluis in dit smalle steegje, waar wij in de winter door de slijk ploeterden en in de zomer ons het stof in oren en ogen kroop. Kan mij iemand hierover, langs ons heemblad, om, nadere inlichtingen verstrekken?

S. Dawyndt-Baken

3. Vijf vragen over oude gebouwen.

- 1) Op een foto, gedagtekend 24 augustus 1901 lees ik de volgende tekst : "Parc Leopold - Vue de l'Hopital militaire et du Parc à boulets, où se construira la nouvelle poste".
Wat was dit Parc à boulets ???
- 2) Op een foto van de Nieuwpoortse Steenweg (gedeelte tussen de Frans Musinstraat en het tramdepot) staat een laag huisje, losstaand van de omringende huizenblokken. Rechts van dit gebouw staat een hoger gebouw waar een huisschilder woont en waar "Verf en vernissen" verkocht worden. Voor dit huisje staan vier bomen en een grote ijzeren telefoonpaal. Aan de overkant van de straat staat een garage. In de achtergrond bemerkt men, boven de huizendaken, het bovenste gedeelte van het gebouw waarover vraag 3 hieronder handelt. Alhoewel NIET vermeld in Ary Sleeks' boek over de afspanningen, vermoed ik dat het hier wel om iets dergelijks gaat. De foto dateert van ongeveer 1900/1910. Wie vertelt mij méér over dit gebouw ?
- 3) In de omgeving van de Sportstraat stond vroeger een gebouw waarvan het bovenste gedeelte boven de omringende huizendaken uitstak. Dit bovengedeelte bestond uit vier bogen die samenkwamen met daarop nog een soort zuil met kroon (?). Sommige Oostendenaren beweren dat het hier gaat om een oude brouwerij. Wie bezorgt ons nadere gegevens over dit gebouw ?
- 4) Op een foto van het Prinses Stefanieplein (waarvan de kant naar de stallingen nog onbebouwd is) staat een gebouw waarvan een Oostendenaar vertelt dat daar de Volksbond voor het eerst werd gehuisvest. Wie bezorgt ons nadere gegevens hieromtrent ???
- 5) Wie bezorgt mij (tegen betaling of in ruil voor ander materiaal) een foto of prentkaart van : Het Panorama - De Oude Volksbond in de Dr L. Colensstraat?

MEDEDELING OVER DE VOORNAME FAMILIE DEPESTRE.

De familie Depestre heeft gedurende enkele generaties contact gehad met de Oostendse handel in de 18e eeuw. Jean-Baptiste Depestre (1678-1751), burger van Ath, verwierf een aanzienlijk fortuin door de handel in Indisch lijnwaad en behoorde trouwens tot de voornaamste aandeelhouders van de "Oostendse Compagnie". Hij werd in de adel opgenomen in 1744 en vestigde zich kort daarop te Brussel. Zijn jongste zoon Julien (1725-1774) was één van de eerste zakenlieden van de Oostenrijkse Nederlanden, werd in 1768 graaf en huwde Isabelle Cogels (dochter van Jean-Baptiste, bankier te Antwerpen en algemeen penningmeester van de "Oostendse Compagnie"). De financiële handelingen van zijn zoon Joseph Depestre (1757-1823), graaf van Seneffe en Turnhout, waren dikwijls gewaagd zodat het familiefortuin in zeer sterke mate verminderde. Aan hem is het evenwel te danken dat de familiepapieren zorgvuldig bewaard werden, uiterst gevarieërd van inhoud zijn, met vele inbichtingen over de economische bedrijvigheid, lopend van 1751 tot 1797. Spijtig genoeg voor ons treft men er geen briefwisseling aan van J.B. Depestre noch van J.B. Cogels (wellicht duikt in de toekomst toch wel een en ander op in een nog te inventariseren fonds?). Slechts in één der nummers (489) is er sprake van een zekere Oostendse firma RAY, ROCHE en Cie, die in de jaren 1781-1782 in correspondentie stond met Jacques Anneet, secretaris van de Depestre's, betreffende wijntransport.

E. Smissaert

-
- (I) DUQUENNE (Xavier), Inventaire du fonds Depestre de Seneffe.
Bruxelles, Archives Générales du Royaume, 1976, 4°, 39 p.
(Archives de l'Etat à Mons)
-

OVER "KLOEFEN".

Het is een feit dat alles wat aan de klomperij herinnert thans snel aan het wegsterven is. In dit ambacht bestaan tal van tegenstellingen en lokale variaties in de terminologie, niet minder dan in het instrumentarium. Door middel van vragenlijsten stelde Jan Van Bakel een taal- en zaakgeografische studie op, getiteld : "Kleine atlas van sz klomperij in Nederland en Vlaams-België", in 1963 uitgegeven te Amsterdam door de B.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij en opgenomen in de reeks : "Bijdragen en Mededelingen der Dialectencommissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam", deel 26. Nog te koop aan de prijs van 20 gulden (ingenaaid).

E. Smissaert

DAAN BOENS.

Dichter en oud-Oostendenaar Daan Boens van wie we in ons decembernummer nog een gedicht over Oostende van Simone Kuhnen de la Coeuillerie dat hij vertaald had, publiceerden, is op 28 januari te Gent overleden. Een korte biografie over hem kunnen we lezen in "Langs 't hard zand" (p. 110-113) van O. Vilain.

E.S.

JAARBOEK TER CUERE.

Het jaarboek 1976 van Ter Cuere werd zojuist aan huis besteld. De Heemkring van Bredene maakt er een erezaak van het ieder jaar op een nog hoger peil te brengen. Dit jaar omvat het vier belangrijke bijdragen:

- "Van de oude naar de nieuwe Visserskaai langs enkele omwegen" door Richard Verbanck, (met plannen en illustraties) ;
- "Iconologie van Ensor's 'De Molen van Slyckens'" door Ferdinand Gevaert (met plannen en illustraties) ;
- "Een en ander over de kermissen van Sas-Slyckens" door Raoul Eeckhout ;
- "De herbergen van Sas-Slyckens" door Georges Desopper (met plan en illustraties).

Dat jaarboek mag U als heemkundige zeker niet missen. U kunt het bestellen mits overschrijving van 175 F. (150 F. voor het jaarboek + 25 F. portkosten) op P.C. rek. nr 547.808 van Julia Defever, Rozenlaan, 21, Bredene. Waarschijnlijk zullen alle intekenaars niet kunnen voldaan worden.

O.V.

ALMANAK 1977.

Een mooie almanak met oude afbeeldingen van Oostende is te koop in het Museum voor Schone Kunsten (Wapenplein, Oostende).

De illustraties stellen De dokken, Kursaal-Terras, Kursaal en strand, De baden, Staketsel en Omgeving Mariakerke rond de eeuwwisseling voor. Prijs : 100 F.

O.V.

JAARBOEK HOUTLAND.

De Geschied- en Heemkundige Kring Houtland Torhout heeft haar jaarboek 1976 gepubliceerd.

Het jaarboek bevat talrijke bijdragen, niet enkel over Torhout, maar ook over de omgeving zoals Gits en Gistel. Het is verlicht met plannen en illustraties.

Te bestellen bij de Geschied- en Heemkundige Kring Houtland, 8100 Torhout. Prijs : 150 F. + 25 F. port te storten op rek. nr 712-1200655-72.

O.V.

WANNEER IS HET HEEMKUNDIG MUSEUM OPEN ?

Het Heemkundig Museum is open van iedere zaterdag van 10 tot 12 uur, alsook elke dag in het Paasverlof van 2 april tot 17 april van 10 tot 12 uur en van 15 tot 17 uur. (De dinsdagen niet).

G.V.

 * HET HUIS H O S T Y N, WITTE NONNENSTRAAT 38, OOSTENDE *
 * VERLEENT OP ALLE ARTIKELEN (HEMDEN, DASSEN, ENZ.) EEN *
 * KORTING AAN ALLE LEDEN VAN "DE PLATE" (OP VERTOON *
 * VAN HUN LIDKAART *

TEKSTOVERNAME IS ALTIJD TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

De laatste
uitgegeven boeken
zijn **ALTIJD**
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

